

INTERNATIONALE KARAVAN IN COLOMBIA

‘Vertel alles wat jullie hier hebben gezien...’

«Wij blijven hier... vertrekken jullie maar en vertel alles wat jullie hebben gezien». Zo begint het verslag van de internationale karavaan, die van 1 tot 20 augustus een tocht maakte door de streek van Sur de Bolivar in Colombia. Die woorden vatten goed de intenties en de inzet samen van dit initiatief, dat niet zonder risico was. Lieven Sioen en Marielle Hallez zijn twee landgenoten, die aan deze karavaan hebben deelgenomen. De eerste als journalist, de tweede ten persoonlijke titel. Oxfam-Nieuws sprak met hen.

Wat wilde de “internationale karavaan voor het leven in Sur de Bolivar” op de eerste plaats bereiken.

Lieven Sioen : De karavaan had meerdere doelstellingen. Op de eerste plaats humanitaire hulp bieden aan twee bijzonder geïsoleerde gebieden in Sur de Bolivar en ten tweede ter plaatse zo veel mogelijk informatie inwinnen over de toestand en de buitenwereld daarvan op de hoogte brengen. Daarom was het voor de deelnemers zo belangrijk zich vooraf goed te informeren over Colombia en de toestand in verschillende regio's van dit land. De meeste deelnemers hadden slecht een beperkte voorkennis. En de meesten zijn nooit actief geweest rond de Colombiaanse problematiek.

Hoe hebben jullie deze reis dan concreet voorbereid ?

Lieven Sioen : Enkele dagen voor het vertrek van de karavaan zijn we in de hoofdstad Bogota aangekomen. Daar hadden we twee dagen om te werken. De eerste dag volgden we ateliers over de algemene toestand in Colombia, de geschiedenis, de politiek, de sociale strijd, de repressie. We werden geïnformeerd over de specifieke economische belangen die een rol spelen in Magdalena Medio en Sur de Bolivar, twee gebieden die de karavaan zou aandoen.

De tweede dag hadden we nodig om een aantal praktische problemen te regelen : aankoop van de humanitaire hulpgoederen, betalingen en papieren in orde brengen, contacten met onze ambassades. Voor ons vertrek uit Bogota moesten we ook met elkaar kennis maken.

Het ging tenslotte om een groep van zeventig personen : Spanjaarden, Brazilianen, Nederlanders, Belgen, Fransen, Duitsers, Amerikanen, Ieren, Italianen en een twintigtal Colombianen.

Waar ging de eerste etappe naar toe ?

Lieven Sioen : Op 1 augustus zijn we vertrokken met bestemming Barrancabermeja, een stad op 230km van de hoofdstad. Bij onze afreis uit Bogota werden we opgehouden door een betoging van taxichauffeurs en vrachtwagenbestuurders, die protesteerden tegen een nieuwe reglementering. We zaten goed geblokkeerd. De betogers staken de banden plat van elke auto die toch door de blokkades trachtte te glijpen. Een heel vreemde, maar toch gemoedelijke sfeer. Wij zijn pas heel laat de stad uitgeraakt en waren verplicht 's nachts te reizen, wat in deze streek een vrij gevaarlijke onderneming is. Na diverse wegversperringen van het leger, de paramilitairen en de guerrilla, zijn we uiteindelijk in Barrancabermeja aanbeland.

In een artikel in 'De Standaard' van 18 augustus laatstleden beschreef je de stad als een van de gewelddadigste van heel Colombia...

Lieven Sioen : De stad wordt sinds december vorig jaar feitelijk gecontroleerd door de paramilitairen. Sinds het midden van de jaren negentig zijn er nagenoeg dagelijks offensieven van de paramilitairen tegen het platteland in Sur de Bolivar. Ooggetuigen zeggen dat deze milities toeslaan en dan weer ogenblikkelijk verdwijnen. Pas in 1998 hebben ze voor het eerst echt een bloedbad aangericht. Ze vielen Barrancabermeja binnen, vermoordden er ter plekke zeven mensen en ontvoerden 25 anderen, waarvan geen spoor meer is teruggevonden. Een internationaal tribunaal heeft zich over deze zaak gebogen. Maar er is nooit iemand vervolgd. Sinds december 2000 controleren de paramilitairen 90% van de stad. De toestand is er onvoorstelbaar. Een plaatselijke krant meldde tijdens ons bezoek dat er in de stad sinds januari 2000 al 800 mensen om het leven zijn gebracht.

Het vreemde aan deze toestand is precies dat Barrancabermeja helemaal geen verloren gat is, ergens in Colombia. Het is een strategische stad met belangrijke petroleumraffinerijen. Het is ook van de sterkst gemilitariseerde steden van het land. Er zijn twee bataljons van het leger gestationeerd. Alle politiediensten zijn er actief : de lokale en de nationale politie, samen met de DAS (de Colombiaanse staatsveiligheid). Ondanks deze massale aanwezigheid van ordestrijdkrachten is Barrancabermeja de gevaarlijkste stad van het land. Wat alleen maar de stelling bevestigt dat leger, politie en inlichtingendiensten niets ondernemen tegen de paramilitaire groepen, erger nog, ermee samenwerken. Tientallen getuigen gaan in de richting van deze hypothese. Overdag dragen ze een legeruniform en 's nachts opereren ze met paramilitaire insignes. Politie en paramilitairen staan voortdurend met elkaar in contact...

Heeft de karavaan dan geen hinder ondervonden van deze toch wel zeer gespannen sfeer in deze stad?

Lieven Sioen : Wij werden bijzonder goed omkaderd. De organisatie was uitstekend. Wij hebben zeer strikte veiligheidsconsignes gekregen. En vaak was dat erg frustrerend. De inwoners van de stad erkennen de paramilitairen. Wij kunnen dat niet. Zij vertonen zich in burgerkleden, dragen zelden zichtbaar een wapen. Ze worden ook vaak weer snel vervangen. Zij rekruteren hun leden ter plaatse. Jongeren zonder enig vooruitzicht worden met honderden aangetrokken : ze hebben een job, een loon van een half miljoen peso (10.000 frank), krijgen een telefoon, nieuwe kleden. Zij krijgen een zekere status. Ze hebben geen ideologie. Zij kiezen voor het geld en voor wie de plaatselijke macht uitoefent. Een journalist zei me dat als morgen de guerrillero's van het FARC (Revolutionaire Strijdkrachten van Colombia) terugkeren, deze jongeren zeker naar de guerrilla overlopen.

Marielle Hallez : Tijdens de drie dagen, die we ter plaatse verbleven hebben we goed doorgewerkt. De Colombianen, die voor de coördinatie instonden, waren zeer goed georganiseerd. Ze zijn erin geslaagd de problemen van het land aan de deelnemers op een zeer pedagogische manier voor te stellen, opdat ze hun verantwoordelijkheid zouden opnemen, zonder evenwel deze mensen af te schrikken. Sommige deelnemers aan deze karavaan hadden geen enkele ervaring met een land, dat in zo'n crisis verkeert. Groepswork was hier dan ook prioritair. De mensen van de coördinatie zijn zeer profes-

sioneel te werk gegaan. Voor ons vertrek werd er binnen de groep een coördinatieteam samengesteld dat uit Colombianen en buitenlanders bestond. Dat team was verantwoordelijk voor gezondheid, veiligheid, communicatie (met de ambassades en kantoren in Bogota). Er was een secretariaat. Ik zelf was lid van dit coördinatieteam en bevond mij dus in een bevoorrechte positie : tussen de Colombianen en de leden van de groep. Ik heb van beide zijden zeer veel informatie ontvangen.

Er liepen daar toch heel wat mensen rond, die jullie stokken in de wielen wilden steken...

Marielle Hallez : Voor ons vertrek uit Barrancabermeja, kregen we een brief van vijf burgemeesters uit de onmiddellijke omgeving. Zij hadden duidelijk de bedoeling de karavaan in diskrediet te brengen. Zij beschuldigden er ons van louter politieke eisen te stellen in plaats van humanitaire hulp te bieden. Terwijl ons opzet louter humanitair was. Maar het is duidelijk dat wij, naast dit louter materiële aspect, ook contacten zochten met de plaatselijke gemeenschappen, die in een volledig isolement leven, en dat onze actie later ook een politieke wending heeft genomen. Men kan zich niet echt neutraal opstellen ten opzichte van onrecht.

De brief van deze vroege vaders heeft ons heel wat last bezorgd. Een groep is onmiddellijk naar San Pablo gegaan, vanwaar de brief vertrokken was. Bleek dat de burgemeester niet aanwezig was, alleen zijn eerste secretaris. Tijdens een vergadering had deze groep al snel door dat er geen enkele verkozenen aanwezig was, enkel leden van twee NGO's Asocipaz -Asociación Cívica por la Paz (Civiele Vereniging voor de Vrede) en No Al Despeje (Nee aan de uitwijzingen), die duidelijk onder directe invloed staan van de regering en de paramilitairen. Meteen begon de chantage : ze eisten een deel van onze humanitaire hulpgoederen op en beweerden dat er in de streek, waar we naar toe wilden geen burgers meer waren. Iedereen was er 'verplaatst', er bevonden zich alleen nog maar wat guerrillero's.

Toch heeft de karavaan, ondanks al het tijdverlies, zijn reis verdergezet...

Marielle Hallez : Na een bootreis zijn we in Moralito aangekomen. Ook daar werden we opgewacht door zogenaamde manifestanten, die een deel van onze hulpgoederen opeisten, en ons wilden beletten onze reis verder te zetten.

Wie waren deze betogers?

Lieven Sioen : Dezelfde groepen : 'No Al Despeje' en Asocipaz hadden deze betoging opgezet. Men stelt vast dat de paramilitairen niet alleen gewapende elementen zijn, zij zijn ook maatschappelijke organisaties aan het oprichten, die volgens hun principes werken. Wapens en uniformen hebben we in ieder geval niet gezien bij deze manifestanten. Ook hier kregen we te horen : "Reis niet verder, jullie veiligheid is niet langer gewaarborgd. Jullie brengen niet alleen het leven van de Colombiaanse deelnemers in gevaar, ook jullie eigen leven." Pure intimidatie. En eigenaardig genoeg weinig consequent, want als we een deel van onze hulpgoederen bij hen achterlieten, zouden we wel beschermd worden, tot op de plaats van onze bestemming!

Deze blokkade heeft twee dagen geduurd. En altijd die intimidatie! Echt fysiek of zelfs verbaal geweld kwam er nooit aan te pas. Het was allemaal veel subtieler. De voorbereiding en de goede organisatie van de Colombiaanse deelnemers aan de karavaan zijn hier erg nuttig gebleken. Aan de reactie van onze Colombiaanse vrienden konden we merken dat de toestand toch wel ernstig was. Zij waren heel bang. Zij liepen enorme risico's met hun deelneming aan deze karavaan. Vaak verborgen ze hun gezicht uit angst om herkend te worden. Wij, buitenlanders genoten een zekere bescherming met onze internationale paspoorten. Zij niet. Ik heb veel bewondering voor hun moed. De paramilitairen richten hun aanvallen voornamelijk tegen mensen die zich op maatschappelijk vlak inzetten. Zij worden systematisch vermoord, uit hun huizen, dorpen verdreven, ontvoerd. In Barrancabermeja lijkt elke vorm van sociale activiteit van de aardbodem verdwenen. Dat verklaart waarom de Colombianen die zich maatschappelijk engageren een beroep moeten doen op initiatieven als deze karavaan of de campagne "Colombia clama justicia" (Colombia eist gerechtigheid). Dat is zowat het enige wapen waarover ze nog beschikken.

Hoe ging het dan verder?

Marielle Hallez : Na deze blokkade van twee dagen hebben we de beslissing genomen om allemaal samen naar het noorden door te reizen. Aanvankelijk waren we van plan geweest ons in twee groepen te verdelen. We zijn opnieuw met de boot vertrokken. Terwijl de overige leden van de groep even konden uitblazen, zette het coördinatieteam zijn werk verder aan boord. Uiteindelijk zijn

we zonder problemen in Morales aangekomen. Daar werden we verwelkomd door 3000 mensen, die al drie dagen op ons stonden te wachten en erg ongerust waren. Tot dan was ik zeer wantrouwig. Maar deze ontvangst was helemaal anders. Eindelijk kon het echte werk beginnen. Wij zijn dan per vrachtwagen doorgereisd naar Mico Ahumado.

Daar werden we opgewacht door een indrukwekkend ontvangstcomité van meer dan 5000 mensen : veel muziek, vlaggen, spandoeken. We hadden heel wat contacten met de plaatselijke bevolking. Op dat ogenblik heeft onze groep zich opgesplitst voor een serie werkateliers over gezondheid, onderwijs, mensenrechten, de cocaproductie en mogelijke alternatieven, enzovoort.

Onze volgende etappe was Mina Vieja, waar we 's nachts zijn aangekomen, na een tocht met de vrachtwagen en met ezels. Het onthaal in dit mijnwerkersdorp was zo hartverwarmend, dat velen moeite hadden om hun tranen te bedwingen. We hebben een deel van de hulpgoederen in dit dorp afgeleverd. Ook hier werden ateliers georganiseerd, die meer specifiek gericht waren op de problemen van de mijnwerkers in deze streek. De mensen van onze groep die zich bezighouden met gezondheidszorg waren veel gevraagd. Op dit vlak – volksgezondheid en hygiëne – was de toestand erg primitief. Veel van onze mensen zijn trouwens ook ziek geworden in dit dorp.

Is deze internationale karavaan in zijn opzet geslaagd ?

Marielle Hallez : Zeker. Maar voor ons bleef er het probleem van een veilige terugreis... Wij vreesden echt ernstige problemen. Maar ondanks enkele spannende momenten bij de controleposten van de paramilitairen zijn we via Barrancabermeja veilig terug naar Bogota geraakt. We hebben er een persconferentie georganiseerd. En al het informatiemateriaal dat we tijdens deze karavaan hadden verzameld, hebben we zonder problemen mee naar huis kunnen nemen.

Fabrice Kada
Søren Stecher-Rasmussen

Meer informatie is te lezen op de website van de internationale karavaan (in het Spaans): www.geocities.com/caravanizate/surdebolivar.htm